WASHINGTON D.C.

І чужому научайтесь,
Й свого не цурайтесь...
Т. ШЕВЧЕНКО

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Адреса Редакції і Адміністрації "Svoboda", 81-83 Grand St. Jersey City, N. J.
Тел.: HEnderson 4-0237
УНС: HEnderson 5-8740

РІК LXV. Ч. 45. ЦЕНТІВ 10 CENTS ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК. СУБОТА, 8-го БЕРЕЗНЯ (MARCH) 1958 TWO SECTIONS (SECTION 1) No. 45. VOL. LXV.

БАНКИ ЗМЕНШУЮТЬ ДИСКОНТ, ЩОБ ПРИСПІШИТИ ПОЛІПШЕННЯ В ЕКОНОМІЦІ

Вашингтон. — Федеральна Рада Резерви погодилася на зменшення дисконта з 2.75 до 2.25 відсотка в своїх банках в Ню Йорку, Филаделфії і Шикаґо. Сподіваються, що незабаром таке саме зменшення дисконта буде і в інших банках федеральної резерви. Дисконт — це відсотки, які платять члени Системи Федеральної Резерви, позичаючи від неї гроші на те, щоб їх позичати іншим банкам. Сама поголоска про те, що має бути нове, вже третє з черги зменшення дисконта, викликала пожвавлення на біржі в Ню Йорку, де продано в одному дні акцій на суму 2,500,000,000 долярів. Преставник Ради Резерви заявив, що зменшення дисконта заряджено тому, щоб „полегшити кредити та тим способом приспішити поліпшення економіки". Це вже третє зменшення банкового дисконта під час цієї економічної знижки. В листопаді 1957 року дисконт зменшено з 3.5 відсотка до 3-ох відсотків, а в січні цього року з 3-ох до 2.75 відсотка. еперішній дисконт є найнижчий від листопада 1955 року. Це зменшення дисконта заряджено тому, що економічна статистика не рожево представляє стан в будівельному, мануфактурному і торговельному промислах. Замовлення в мануфактурі є набагато менші в порівнянні з попереднім місяцем. Зменшилися видатки на інвестиції на 600 мільйонів долярів в січні цього року в порівнянні з груднем 1957 Залізничий транспорт повідомляє, що зменшується скількість перевожуваних залізницями товарів. В тижні, який закінчився 1-го березня, скількість перевезених товарів зменшилася на 21.4 відсотка в порівнянні з тим самим тижнем в минулому році. Будівельний промисл не набрав ще повного розмаху внаслідок холодного сезону, але долярова вартість будов в лютому ц. р. є дещо більша в порівнянні з лютим 1957 року. Рух в департаментових крамницях в лютому був на 8 відсотків менший внаслідок сильного холоду. Але в тижні, який закінчиться 1-березня, цей рух збільшився на 1 відсоток в порівнянні з тим самим тижнем 1957 року.

„ЕКСПЛОРЕР II" СПАЛИВСЯ, ПАДАЮЧИ ВНИЗ. — ФЛЬОТА ПЛЯНУЄ ВИПУЩЕННЯ „ВЕНҐАРДА"

Вашингтон. — Командування армії опублікувало заяву, в якій з'ясовано справу неуспіху з „Експлорером II". Після випущення цього другого сателіта армії встановлено, що внаслідок якогось дефекту в четвертій складовій частині сателітної ракети не ввійшло в діяння автоматичне запалення і тому теж „Експлорер II" не міг започаткувати свого лету в навколо земній орбіті. Випущений із скорістю 18,000 миль на годину сателіт досягнув висоти 200 миль і, закресливши великий лук, почав спадати в атмосферу приблизно 1900 миль на південний схід від бази його випущення в Кейп Канаверал і 200 миль на північ від британського острова Трінідад. Керівники сателітної програми здогадуються, що „Експлорер II", спадаючи із скорістю 10,000 миль на годину, до моря не впав, але спалився під час спадання в атмосфері. Безпосередньої причини дефекту в четвертій складовій частині сателітної ракети встановити не можна. Спочатку, після випущення „Експлорера II" керівники сателітної програми армії були переконані, що „Експлорер II" попав в орбіту, і що він не подає сиґналів з огляду на якийсь дефект у встановлених на ньому радіових апаратах. Водночас із цим, командування фльоти подало до відома, що найближчим часом — після виелімінування технічних затримок у викидній ракеті — буде випущений сконструйований сателітним департаментом фльоти штучний сателіт Землі „Венґард". Це буде вже третя — після двох перших безуспішних — спроба з вистреленням цього сателіта.

У 1957 році імпортовано до ЗДА товарів на $ 12,978,100,000

Вашингтон. — Департамент торгівлі повідомляє, що в 1957-му р. ЗДА привезли з закордонних держав товарів на суму 12,978,100,00 дол. це значить на 3 % більше як у 1956-му році. Імпорт товарів у грудні 1957-му р. становив 1,141,100,000 дол. і був на 9 % більший в порівнянні з листопадом 1957 і на 8 % більший в порівнянні з груднем 1956. Найбільше збільшення в імпорті було в таких чотирьох групах товарів: машини і авта, неметалічні мінерали, їстивні тваринні продукти і група „різне". Зменшився привіз дерева, паперу, текстилій, металів і мет..евих продуктів за вийнятком авт і машин. До зросту імпорту найбільше причинилося те, що в минулому році привезено до ЗДА на 227 мільйонів дол. більше авт і машин.

В АМЕРИЦІ

● **Президент Айзенгавер**, скориставши з гарної погоди 5 березня, вправлявся в ґольфа на площі біля Білого Дому.

● **Шкільна Рада** центральної середної школи в Литл Року, Арkенсо, виключила з школи 16-річну ученицю Семлі Дін Паркер за лиху поведінку: разом із своєю матір'ю вона хотіла побити вчительку. Після виключення з тієї школи ученицімуринки, Семлі Паркер роздавала картки із написом: „на одну менше — ще вісім повинні відійти".

● **Кільканадцять місяців** тому лікарі ствердили, що 5-річний Доналд Стайн захворів на недугу крови, яка загрожує йому смертю. Мати хлопчика звернулася через часописи до людей доброї волі з просьбою писати її синові листи, які він дуже любить одержувати. Недавно Доналд дістав листа від президента Айзенгавера і його дружини, яким він дуже втішився.

● **Американський Червоний Хрест** в Ню Йорку 6-го березня брав кров від працівників компаній „Соконі", „Мобіл", „Телефон Ко" і „Сіґрем" які добровільно пожертвували її для Банку Крови, Американ. Червоний Хрест закликає населення жертвувати кров для людей, які потребують її в нещасливому випадку.

● **Демократичний сенатор із Висконсін, Вільям Проксмаєр** закликав на словесний „поєдинок" секретаря рільництва Езру Тефта Бенсона. Не знати, чи погодиться він на публічний диспут з сенатором. Недавно один часопис написав, що ніхто не поважиться дискутувати з Бенсоном.

● **Президент Айзенгавер** заявив, що федеральний уряд мусить щодня платити по 3,500$ на утримання федерального війська в Литл Року, Арканзас, „щоб рішення федерального суду були виконувані". Від 24-го вересня 1957 р. до 31-го січня 1958 р. уряд витратив на цю ціль 4,237,996 дол. Порядку в центральній середній школі в Литл Року пильнує відділ Крайової Гвардії.

ТАРАС Г. ШЕВЧЕНКО

*9 березня 1814 — † 10 березня 1861

...І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати,
І будуть люди на землі

ТАРАС ШЕВЧЕНКО

На фото: Погруддя Тараса Шевченка, виконане Олександром Архипенком для пам'ятника Поетові на Союзівці, оселі УН-Союзу в Кетекильських горах. Пам'ятник був відкритий в червні 1957 року при величезному здвизі народу.

МОСКВА ЛАЄ МИШУГУ ЗА ШЕВЧЕНКА

Славної пам'яти д-р Лука Мишуга, колишній головний редактор „Свободи", який від трьох років спочиває вічним сном на „Вічно зеленім" цвинтарі в Елизабет, Н. Дж., діждався тепер знову лайки Москви за видану українською і англійською мовами його книжечку „Шевченко і жінка" (Жінка в житті і творчості Шевченка), що була передруком надрукованих у 1939 році фейлетонів „Свободи". Про цю книжечку згадала злим і не тихим словом насамперед О. М. Євніна у своїй книжці „Дожовтнева та радянська українська література за рубежами СРСР", виданій Держлітвидав-ом у Києві в 1956-му році під редакцією Н. П. Лісовенка. Тепер на тему цієї книжки розвинулась широка дискусія в совєтських виданнях, при чому кожний з рецензентів вважає за потрібне вилаяти „писанину запеклого ворога українського народу, американсько-українського націоналіста Луку Мишугу" — як це пише Михайло Гуменюк у минулорічному жовтневому числі журналу „Вітчизна". Тепер, наприклад, у київській „Літературній Газеті" з 7-го лютого ц. р. у статті: „Почато, та не довершено" Олександер Мазуркевич критикує критику Гуменюка, очевидно не за лайку на Мишугу, а за критику Євніної, яка, мовляв також добре вилаяла Мишугу за його книжечку: „Шевченко і жінка", пишучи про неї: „Буржуазне літературознавство, як відомо, багате на „праці", розраховані не стільки на жадібних до знань, скільки на цікавих читачів. Ці для них відповідні спеціялісти вишукують в історії життя і творчості великих майстрів літератури незначні подробиці, факти, чутки, плітки, які можуть цікавити нікчемні душі дрібних людців". Лаючи Мишугу, совєтські критики не забувають спом'янути таким же і не тихим словом також проф. Кларенса Меннінґа, проф. Романа Смаль-Стоцького та інших авторів українських книжок „за рубежем".

НАД БУДОВОЮ ЦЕРКВИ-ПАМ'ЯТНИКА В БАВНД БРУКУ ВЖЕ ПОВІВАЮТЬ ПРАПОРИ

Бавнд Брук, Н. Дж. — Від понеділка 3-го березня над будовою величавої церкви-пам'ятника у цій місцевості, що є осідком Консисторії Української Автокефальної Православної Церкви в ЗДА і резиденцією ВПреосв. Архиєпископа Мстислава, вже повівають поруч себе американський і український прапори, які видно з віддалі 6-10 миль. Вивішено ці прапори після монтажу найвищої частини залізної конструкції цієї святині-пам'ятника, що її будує УПЦ в ЗДА на молитовний спомин мільйонів українців і українок, що впали жертвою комуно-московського окупаційного режиму в Україні в роках 1918-1958. На врочистість вивішення прапорів 3-го березня зібралось там багато українських мешканців Бавнд Бруку, Ню Бронсвику, Сомервілу та околиць. Надзвичайно хвилюючим була хвилина, коли робітник завішував прапори на найвищій точці будови (147 стіп). Не зважаючи на дощову погоду, разом з українцями прибули на цю врочистість і представники місцевої та довколишньої американської преси, яким давав всебічні вияснення творець ідеї побудови церкви-пам'ятника Владика Мстислав. Проєкт будови зладив архітект інж. Ю. Кодак. Консисторія УПЦ в ЗДА інформує, що вона докладатиме всіх зусиль, щоб основні роботи при будові закінчити вже в цьому році і цим вшанувати 25-річчя мученицької смерти мільйонів українців що впали жертвою зорганізованого Москвою в Україні Великого Голоду в рр. 1932-33 Здійснювана будова Церкви-Пам'ятника викликає серед місцевого не тільки українського, але й загально-американського населення замітний ентузіязм, що його вже дехто доказав більшими пожертвами на покриття коштів будови.

РОБЕРТ В. ЛІШМЕН СТАВ ДОРАДНИКОМ КОНҐРЕСОВОЇ КОМІСІЇ НА МІСЦЕ Д-РА Б. ШВАРЦА

Вашингтон. — Голова слідчої комісії в Палаті Репрезентантів конґресмен Орен Гарріс повідомив, що він найменував на становище правного дорадника цієї комісії 54-річного вашингтонського адвоката Роберта В. Лішмена. Лішмен займе становище д-ра Бернарда Шварца, якого комісія звільнила за те, що сперечався з її членами.

Корейські комуністи збили американський літак

Сеуль. — В четвер 6 березня ц. р. північно-корейська протилетунська артилерія поцілила американський турбомоторовий літак Ф-86, який брав участь у вправах наземного війська на 65 миль на північ від Сеулю, над кордонами демаркаційної лінії. З другого такого самого американського військового літака, який летів поруч, зауважено, що з поціленої машини вискочив із парашутом пільот і впав на комуністичну територію. З американського боку не виключають, що сильний вітер, який віяв в той день, міг був відхилити дещо літак від його курсу, так, що комуністи могли використати нагоду „порушення території" й обстріляти літак. — Ця подія сталась в той сам день, коли в Панмунджомі відбулось формальне звільнення 26-ох осіб, що їх корейські комуністи в'язнили разом із схопленим в минулому місяці пасажирським літаком. Між звільненими були два американські військові летуни й німецька подружна пара. Звільнені корейці оповіли, що на літаку було 7 комуністичних аґентів, між ними одна жінка з малою дитиною. Комуністи розпочали свою дію на літаку від того, що важким предметом вдарили по голові одного південно - корейського старшину. Один комуністичний підліток тримав у руці дві ручні гранати, інші стероризували подорожніх револьверами. Вони грозили, що на випадок спротиву — розсадять літак. Двері до кабіни пільота були зачинені, але комуністичні саботажисти прострелили замок, знищили радіоапарат та, приклавши пістолю до спини пільота, казали йому змінити курс на північ. На комуністичній території всіх подорожніх порозділювано й приміщено в готелях, але поводилися з ними пристойно. Семеро саботажистів і мала успішних — спроба з випущенням цього сателіта.

Сім західніх міністрів закордонних справ радили в Римі

Рим. — У Римі відбувся в минулу середу і четвер з'їзд сімох держав Західньої Европейської Унії. Крім французького міністра закордонних справ Християна Піно, який виїхав до південної Азії та має прилетіти до Манілі на з'їзд країн СЕАТО в найближчий понеділок, приявними були міністри закор. справ Англії, Італії, Західн. Німеччини, Бельгії, Голяндії і Люксембурґу. Францію репрезентував державний секретар Моріс Фор. На цій конференції головним предметом нарад були останні пропозиції Москви щодо конференції міністрів закордонних справ. Всі одностайно прийшли до висновку, що нота Ґромика не дає підстави вірити в практичні успіхи не то конференції на „вершинах", а навіть самої конференції міністрів закордонних справ, але, що не можна вже тепер відкидати ідеї такої конференції. Всі приявні репрезентанти Західньої Европейської Унії погодилися, що неможливо виключити з нарад нової великої міжнародної конференції справи з'єдинення Німеччини. Італія почувається — стверджують коментатори — приємно заскочена внеском Совєтів, щоб у нараді міністрів зак. справ фігурував також італійський міністер, але водночас вона не є захоплена ролею, яку тій конференції приписують Совєти. В минулий четвер міністри закордонних справ нараджувалися разом із 27 парляментаристами з названих 7-х держав.

Москва „обурена" новими дорадниками Президента в справі роззброєння

Москва. — Московські „Ізвєстія" принесли велику статтю з новою серією атак проти ЗДА, на її закордонну політику і президента Айзенгавера. Цим разом безпосередню причину до нового вибуху сердитости большевиків було призначення 4-ох дорадників президента Айзенгавера в справах міжнародного розброєння, після того, як скасовано уряд спеціяльного асистента Президента для справ розброєння, що ним був Геролд Стассен, і на місце Стассена в Підкомісії ОН для справ розброєння призначено професійного дипломата Джеймса Водсворта. „Ізвєстія" застерігаються, що й Стассен не був приятелем СССР, але, мовляв, він був „репрезентантом реалістично думаючих людей у Вашингтоні" і доробджував дійти до порозуміння з Совєтами. Тим часом на його місце призначено 4-ох діячів яких совєтський часопис називає прихильниками „превенційної війни" і речниками якнайбільшого зброєння. Ци ми діячами є кол. командант збройних сил НАТО генерал Грунтер, кол. високий комісар в Німеччині Джан Мек Клой, колишній шеф штабу Д Д. Айзенгавера і голова Центральної Розвідчої Аґенції ген. Беделл Смит і колишній військовий секретар Роберт Ловетт. „Ізвєстія" лаються на кожного з них зокрема і на всіх гуртом і в їхньому призначенні добачують новий доказ впливів у Вашингтоні „імперіялістичних кіл".

УКРАЇНСЬКА ХРОНІКА

● **Ювілейний Бенкет у честь предсідника Сойму Карпатської України і б. міністра Культу, Шкільництва і Освіти проф. Августина Штефана**, з нагоди його 65-ліття життя і 40-ліття наукової, політичної і культурно-громадської праці відбудеться в суботу 22-го березня ц. р. о год. 7.30 вечора в Авдиторії У-НО в Торонті, Онт. Канада.

● **Шевченківське Свято** відбудеться спільними заходами Федерації Американських Українців стейту Мишиґен і Метрополітального Відділу УККА в Дітройті в неділю, дня 9 березня о год. 2.30 по полудні в залі Українського Народного Дому при вул. Мартин ч. 4655 із промовою ред. Богдана Кравцева та мистецькими виступами Капелі Бандуристів ім. Т. Шевченка.

● **Наталена Королева**, відома українська письменниця, яка залишилася в Чехословаччині і живе тепер в місті Мельнік під Прагою, відзначила 3-го березня ц. р., 70-річчя з дня свого народження.

● **Урочисте благословення прапору Куреня Українських Пластових Юначок ім. Ольги Басарабової** відбулося в неділю 2-го березня ц. р. у Филаделфії, Пенна. Акту благословення довершив всч. о. П. Липин з сослуженні оо. канцлера Платона Корнилюка та В. Лостина. Від Крайової Пластової Старшини взяли участь у посвяченні прапора голова КПС д-р Ярослав Падох і Кр. Командантка Пластунок Л. Храплива. Від У-НСоюзу складав привіт мґр. І Скочиляс. З приводу посвячення Курінь видав одноднівку „Назустріч сонцю золотому".

● **Дружина пок. українського письменника Юрія Яновського**, Тамара Юр'івна Яновська (Жевченко) померла дня 26-го січня. Повідомлення про смерть Яновської подала київська „Літературна Газета" з дня 28-го січня ц. р.

● **Четвертий річний концерт оперового та камерного співака тенора-Марко Сорізіо** відбудеться в неділю 16-го березня о год. 5.30 у Нюйоркському Тави Голл. Марко Сорізіо, зацікавленню українською музикою, включив до програми свого концерту твори українських композиторів Миколи Фоменка „Гірка весна" на слова Євгена Маланюка, та Юрія Майбороди „Осіння пісня" на слова Володимира Сосюри. Обидві пісні співатиме М. Сорізіо українською мовою.

ЗДА ВІДКИНУЛИ ПРОПОЗИЦІЮ МОСКВИ ПРО КОНФЕРЕНЦІЮ МІНІСТРІВ

БУЛҐАНІН ПРИСЛАВ НОВОГО ЛИСТА. — МЕНШІКОВ ГОВОРИТЬ ПРО „ДОВІР'Я", „ПРИЯЗНЬ" І „СПІВПРАЦЮ".

Вашингтон. — Хоч президент Айзенгавер радив Булґанінові припинити обмін довжелезними листами і „приступити до діла", якщо дійсно большевикам залежить на новій східньо-західній конференції, проте в четвер 6 березня ц. р. совєтський амбасадор у Вашингтоні Михаїл Меншіков передав нового листа від Булґаніна до Президента. Тексту того листа ще не оприлюднено, але в пресових інформаціях говориться про те, що цей новий лист Булґаніна має знову 16 сторінок друку і що Булґанін ніби борониться проти закиду Президента, що большевики тільки багато кричать про своє бажання згоди, а нічого для неї не роблять. В кілька годин після того, як прийшов той новий Булґанінoвий еляборат, державний секретаріят відповів офіційно на совєтську ноту з минулої п'ятниці. Водночас оприлюднено текст тієї совєтської ноти та теперішню американську відповідь. З тексту щойно тепер оприлюдненої совєтської ноти виходить, що Совєти виразно застереглись, щоб конференція міністрів закордонних справ не займалась іншими справами, як тільки визначенням часу і місця нової конференції „на вершинах" та складу учасників тієї конференції. Совєтська нота пропонувала, щоб у тій конференції взяли участь всі члени НАТО (15 держав), всі члени т. зв. Варшавського пакту (8 держав) і 6 невтральних держав. Як „концесію" Совєти допускали зменшення того числа учасників до таких держав: ЗДА, Англія, Франція, Італія, СССР, Польща, Румунія, Чехословаччина, Індія, Югославія і Швеція. Совєти пропонували, щоб нова конференція „на вершинах" займалася такими справами: негайне припинення дальших атомових і водневих експериментів, заборона атомової зброї, створення середньо-европейської відатомізованої зони, підписання пакту неаґресії між НАТО і Варшавським пактом, зменшення чужинних військ на території Німеччини, охорона проти несподіваної атаки, покращання взаємної торгівлі та припинення воєнної пропаґанди. З-посеред справ, запропонованих през. Айзенгавером, Москва погоджувалась взяти під наради справу проголошення позасферичного обширу забороненим для військових цілей, але тільки у зв'язку з скасуванням американських заморських баз. Зате до попередніх своїх пропозицій Москва додала ще „підписання мирового договору з двома німецькими державами", обстоюючи надалі, що з'єдинення Німеччини — це внутрішня справа тих „двох німецьких держав". Водночас Совєти рішучо відмовились заторкувати справу сателітних держав, бо, мовляв, це внутрішня справа цих держав. Відповідь З'єдинених Держав покривається з головними думками, що їх висловили державний секретар Доллес і президент Айзенгавер на своїх пресових конференціях у цьому тижні. Американська відповідь відкидає совєтську концепцію, щоб конференцію міністрів закордонних справ звести тільки до формальних справ. Вона підкреслює, що справа в „есенціональній підготові" конференції „на вершинах". Вона пригадує постанови, прийняті на останній Женевській конференції „на вершинах" і підкреслює, що дальша така конференція мусить нав'язувати до попередніх постанов, а не анулювати їх. Це стосується справи з'єдинення Німеччини, щодо якої прийнято спільне рішення, що відповідальними за цю справу є 4 великодержави і що з'єдинення має відбутись на базі вільних виборів та що воно невіддільно пов'язане з проблемою безпеки Европи.

Того самого дня, в минулий четвер 6 ц. м., совєтський амбасадор Міхаїл Меншіков, що його американські журналісти прозвали вже „всміхненим Майком", виголосив промову на форумі Клюбу Крайової Преси у Вашингтоні. Це був перший такий виступ совєтського репрезентанта у Вашингтоні від часів Максима Літвінова. Меншіков говорив про „довір'я", „співпрацю", „співіснування", „щирість", „приязнь" і „нормалізацію взаємин", але в своїй 45-хвилинній промові і в пізніших відповідях на запити журналістів не признав готовости Совєтів поступитись ні в одній міжнародній справі, яка становить предмет нинішньої міжнародної кризи.

У СВІТІ

● **У Тунісі** заарештовано 48-річного сина і 22-річного внука колишнього бея (володаря) Тунісії, які переховували в домі свого приятеля - француза скриню з золотом і самоцвітами. Заарештовано й того француза. Туніський уряд оскаржує їх в тому, що вони затаювали ці дорогоцінності від конфіскати або оподаткування. Старого бея Тунісії, яка стала республікою, скинено з престолу і вигнано з краю, а його маєток, назбираний з грабункової господарки з шкодою для громадян — сконфісковано.

● **Французький уряд** сконфіскував ще три тижневики, між ними „Експрес", орган кол. прем'єра П'єра Мендес-Франса, за статтю відомого комунізуючого письменника і філософа Жана Поля Сартра. В усіх цих часописах критиковано політику французького уряду в Альжирі.

● **Західньо - німецька преса** принесла вістку про те, що між шахом Ірану Різою Палеві та його дружиною - красунею Сорайєю — дуже напружені взаємини. Королева довгий час перебувала в Італії, а тепер переїхала до Кельну в Німеччині ніби для лікування. Хоч іранська королівська пара вже сім років одружена, але дітей в них немає. Німецькі газети пишуть, що спеціяльний післанець шаха просив королеву вернутися додому, одначе вона відмовилась.

● **В столиці Пакістану**, Карачі вибух вуличний кіоск, в якому продавали штучні (бенгальські) вогні. Вогонь перекинувся на сусідні будинки, внаслідок чого вигорів цілий бльок домів. Згинуло 5 осіб, в тому 2 дітей.

● **У Совєтському Союзі** було також із „спутніками" чимало клопоту, і большевики можуть випускати їх не тоді, коли хочуть, а тоді, коли їм це вдасться. Англійський учений Артур С. Клерк, який тепер в ЗДА і мав розмову з Вернером фон Бравном, твердить, що Совєти зробили спробу випустити третій „спутнік" перед Різдвом. Ракета, піднявшись вгору, розірвалась так само, як це двічі було з американським „Ванґардом".

● **Пілот англійського літака**, пролітаючи над каналом Ля-Манш, побачив перевернений човен з двома постатями на ньому. Він повідомив про це через радіо. Висланий негайно рятунковий човен відкрив плаваючий на хвилях бльок пресованого сіна з двома чайками на ньому.

● **В Індії** є тепер 380 мільйонів населення. Кожної хвилини родиться там дитина. Статистики обраховують, що за 30 років, при теперішній плідності населення Індії подвоїться. Це загрожує національною катастрофою, бо вже тепер та країна переживає голод, від якого рятує її тільки американська добродійність. Отож найголоснішим гаслом державної пропаґанди і нової 5-річки Індії — є тепер — контроля народжень, щоб зменшити природний приріст населення.

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Association, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City 3, N. J.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J., on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for Section 1130 of Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918
За кожну зміну адреси платиться 10 центів.
Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY 3, N. J.

РОКОВИНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Сьогодні, як і кожного року в березневі дні, згадуємо і вшановуємо роковини нашого національного пророка і генія, Тараса Шевченка. Наша спільнота, звичайно, має деякий клопіт із відзначуванням роковин великих постатей своєї історії і культури. Діло в тому, що у вільному світі, зокрема в Америці, вшановують великих людей в роковини їхнього народження. Навіть урядові американські свята називаються „Народження Вашинґтона" чи „Народження Линколна", а українським звичаєм є чомусь відзначати своїх героїв і батьків народу у зв'язку з роковинами їхньої смерти, в результаті чого самі себе часом називаємо „нацією панахидників". Тим часом Шевченко навіть в цьому випадку допоміг своєму народові: народився і вмер малощо не в той самий день, того самого місяця — народився 9-го, а помер 10-го березня — отже, можна одночасно святкувати його народження і вшановувати роковини його смерти Шевченківськими Днями.

Минуло вже 144 роки від дня народження і 97 років від дня смерти цього справжнього Батька Української Нації. Але сьогодні ми більше, ніж будь-коли, повинні звернутися до його величезної духової спадщини, щоб шукати в ній порятунку і дороговказу. У святочних промовах і писаннях не раз можна було почути й прочитати, що Шевченкові ідеї для нас — це те, що життєдайне джерело для спрагненого мандрівника в пустелі, спасенний слід людського життя для заблуканого в джунглях, чи морська ліхтарня для корабля, що потопає серед хвиль розбурханого моря. Ніхто з нас не сумнівається, що навіть такі поетичні порівняння віддзеркалюють лише в малій мірі ту направду спасенну для нації силу, що її криють в собі сказані полум'яними словами великі ідеї Шевченка. І якщо нашу націю сьогодні все ще можна порівнювати з мандрівником у пустелі, заблуканим в джунглях чи потопаючим в морі, то висновок логічний з цього такий: ми не черпаємо повними пригорщами з того джерела, не йдемо прямо за тим слідом і не бачимо всієї ясности того світла, що нам залишив у своїй спадщині великий Шевченко.

Направду тривожні й турботливі часи переживає світ і ми з ним. По небі довкола нашої плянети летять з неймовірною швидкістю випущені людиною штучні сателіти Землі; людина сідає на тиждень в герметично замкненій кабіні і робить уже практичну пробу подорожі на Місяць; керованими ракетами можна обстрілювати найдальші континенти, а визволена й опанована людиною космічна енергія відкриває перед нею казкові перспективи росту і розвитку, руїни і загибелі. Можна було б думати, що від часу Шевченка світ змінився до невпізнання.

На ділі, світ справді змінився, але ні в чому не змінились люди. Щоправда, сьогодні брат на брата вже не гострить ножа, але натомість магазинує він ядрові супербомби! Змінились засоби, змінились знаряддя, але люди залишились ті самі. З цього й випливає незбагненне значення Шевченка і його геніяльних ідей, метою яких була зміна, переродження людей, щоб їм, нарешті, як Шевченковому Варнакові випав ніж з руки, щоб „брат з братом обнялися" і, замість скакати один одному до горла, „проговорили слово тихої любови"; щоб кожний був собі у своїй хаті, мав свою правду, силу і волю.

Коли ми сьогодні читаємо твори Шевченка, нам може як і Шевченковим сучасникам, підноситись — як висловлювався Куліш — волосся на голові, а на чолах запалюватись „вогненні язики мудрости". Яких чудес може доконати здійснене Шевченкове слово бачимо найкраще в цій країні „праведного закону Вашинґтона", яка здійснила у себе заповіти своїх батьків-основоположників, як дві краплі води, подібні до Шевченкових. Яка шкода, що між таки поважною кількістю всіляких наших публікацій немає ще й досі книги, де були б наведені порівняння і проведені паралелі між думками американських і українських мислителів і батьків народу.

Велич і невмирущість Шевченкових ідей збагнули американські українці вже в самих початках свого спільнотного існування в другій половині минулого сторіччя. Перше число „Свободи" появилось 65 років тому під знаком Шевченка і під тим знаком відбулась перша конвенція УНСоюзу 64 роки тому. Шевченко став патроном України і українського народу без обмежень в часі і просторі. Доказом глибокого сантименту, що його має наш нарід до свого Пророка, може послужити з новіших часів хоч би той факт, що жадна наша імпреза ще не притягала стільки народу, як, наприклад, минулорічне відкриття пам'ятника Шевченкові на Союзівці.

Святкування і вшановування Шевченкових роковин стало вже невідлучною частиною нашого життя. Ці святкування матимуть своє завершення тоді, як буде здійснений Шевченків заповіт і вся українська нація спом'яне його не злим, тихим словом „в сім'ї вольній, новій"!

„У ВИПАДКУ НЕЗДІБНОСТИ ПРЕЗИДЕНТА"

Найвеличніші акти історичної ваги не є ідеально досконалі. Нема, мабуть, переконливішого на це доказу, як американська Конституція. Якраз у березні ц. р. минуло 169 років, коли вона ввійшла в життя. Але до первісних 7-х статтей в наступних два з половиною роки додано 10 „додатків", які становлять „Хартію Прав". Після того доповнено її ще 12-ма „додатками", останнім — з 1951 року. І все ще виявляються такі недостачі Конституції, які вимагають ближчого з'ясування й доповнення.

Протягом довгих років велику журбу породжує 2-га стаття Конституції, присвячена особі Президента, з дуже недокладним визначенням наступництва чи заступництва президентських функцій „на випадок його смерти, зречення чи нездібности виконувати сили й обов'язки". У 5-ій точці тієї 2-ої статті сказано виразно, що „Конґрес має окремим законом вжити заходів на випадок відсунення, смерти, зречення чи нездібности обох, президента і віцепрезидента, встановлюючи, котрий урядовець має діяти, як президент..." І справді, на той випадок зобов'язує тепер 20-ий Додаток, ратифікований всіми 48 стейтами щойно в жовтні 1933 року. Але до цього часу не з'ясовано ще сумніви, як саме інтерпретувати „нездібність" президента до виконування його „сили і обов'язків": коли наступає такий випадок, хто має вирішувати, що президент став „нездібний", чи віце-президент стає у випадку „нездібности" президента новим дійсним президентом, себто його наступником, чи тільки тимчасово діючим, отже заступником?!

Це ніби суто теоретичне питання стало тричі в історії З'єдинених Держав гострим і пекучим питанням державно-адміністраційної практики. 2-го липня 1881 р. огірчений невдаха Чарлз Дж. Гіто важко поранив президента Джеймса А. Ґарфілда. Протягом наступних 79 днів президент був нездібний виконувати свої обов'язки, проте віце-президент Честер А. Артур не хотів перейняти їх, щоб його не затаврували, як узурпатора. 79 днів тривала „пустка" на становищі президента ЗДА з препоганими наслідками для країни. Аж смерть Дж. А. Ґарфілда розв'язала той ґордійський вузол. Удруге, в ще гіршій формі, він з'явився у вересні 1919 р., коли параліч зробив президента Вудро Вилсона не здібним до урядування. Протягом вісьмох місяців през. Вилсон не являвся на засіданнях уряду. Його дружина і лікар нікого до нього не допускали. Коли ж він дещо видужав, то зажадав від державного секретаря Лянсінґа резиґнації за те, що той „самовільно" скликував засідання уряду. І знову, щойно кінець каденції Вилсона восени 1920 року поклав край цій аномалії в державі. Третій такий випадок повторився 24 вересня 1955 р., коли през. Айзенгавер мав серцеву атаку. Правда, він тоді скоро видужав, але справа тоді знову стала актуальною. Вона віджила й при наступній недузі Президента в листопаді минулого року.

На пресовій конференції 26 лютого ц. р. Президент, коли його запитали про доповнення Конституції в цій справі, заскочив приявних журналістів, Конґрес і весь політичний світ заявою, що між ним і віце-президентом Ричардом Ніксоном прийшло до „повного порозуміння". Президент відмовився тоді ближче пояснити характер того порозуміння. Але в понеділок 3-го березня подано офіційно до відома, що, з уваги на брак відповідного конституційного Додатку, Президент, віце-президент Ніксон і генеральний прокуратор Вільям Роджерс списали заяву, в якій устійнено, що має статися на випадок „нездібности" Президента. За тією заявою — або сам Президент вирішить, коли він буде „не здібний", або віце-президент, „порадившись з ким вважатиме за відповідне згідно з обставинами", вирішить цю справу і перейме урядування, як „діючий президент". Після того Президент сам рішить, коли він стане знову здібним керувати всіми справами і коли може перейняти назад свої обов'язки.

На своїй пресовій конференції у середу 5 ц. м. Президент боронив це своє порозуміння з Ніксоном. Зрештою він заповів окрему пресову конференцію, яку в цій справі переведе ген. прокуратор Роджерс, що вияснюватиме сумніви правно-конституційного порядку.

Хоч таке тимчасове поладнання цієї справи не всім у Конґресі подобається, проте воно у практиці приспішило законодатну дію. Всі ті, які досі отягалися з новим доповненням Конституції, побачили, що краще поладнати проблему законом, ніж скидати її тимчасове полагодження на відповідальність Президента. Демократичний сенатор Естес Кіфовер і республіканський сенатор Еверет Дірксен заповіли зголошення законопроєкту, що — після прийняття його Конґресом та затвердження стейтами — має стати 23-им конституційним Додатком. Їхній проєкт по суті наближений до того, що його виготовили Айзенгавер і Ніксон при допомозі генерального прокуратора Роджерса, і тому він має вигляди на отримання згоди від Президента.

Ось так само життя і його змінені вимоги диктують вигладжувати, змінювати й доповнювати ту Конституцію, яка є гранітною підставою сили й добробуту американської нації.

АНЕКТУВАННЯ „БУРЖУАЗНИХ" І „ЗЛІКВІДОВАНИХ"

Підсовєтське Державне Літературне Видавництво (Держлітвидав України) видало наприкінці минулого року з приводу „великої жовтневої соціялістичної революції" між різними пропаґандивними виданнями „Антологію української поезії", до якої включено вибір творів українських поетів, починаючи від Івана Котляревського, а підсовєтським поетом Дмитром Павличком кінчаючи.

Видано цю антологію в чотирьох томах (I — на 432 сторінки, II — на 412 сторінок, III — на 448 і IV — на 512) в люксусовій оправі, на доброму папері, але у сміховинно малому — як на 40 мільйонів українців — тиражі: 8,000 примірників, яких не вистачить навіть на те, щоб заспокоїти книжковий апетит не то підсовєтських культурників робітників, але й комуністичної верхівки в Україні. Вже сама висота тиражу доказує, що ця антологія запланована не на поширення серед української читацької публіки, а видана тільки для пропаґанди і зовнішнього ефекту, просто „на експорт".

На підставі книгарських проспектів і надрукованих досі рецензій на цю антологію можна ствердити, що вирізняється ця книжка серед інших підсовєтських видань останнього часу двома тенденціями: поперше, намаганням анектувати для підсовєтської української літератури поетичну творчість досі заборонених, або в найкращому випадку промовчуваних старих українських письменників, навіть яскравих „буржуазних націоналістів", а з другого — досить жалюгідними зусиллями реабілітувати творчість поетів, фізично зліквідованих самим совєтським режимом на протязі 40-річчя його терористичного володіння.

Якщо йде про першу тенденцію, то, крім творів галицьких поетів Маркіяна Шашкевича, Устияновича, Могильницького (усе священики!), Вагилевича і Головацького, „різних за своїм ідейним спрямуванням", як стверджує підсовєтський рецензент кандидат філологічних наук з Одеси Андрій Недзвідський у „Вітчизні" (ч. 12 за грудень 1957), влучені до антології й письменники „консервативного табору українського дожовтневого письменства", або буржуазні ліберали, такі як Панько Куліш і Борис Грінченко, досі не згадувані в літературних оглядах і підручниках. При тому, „подаючи вірші Куліша, упорядники антології (Максим Рильський і Микола Нагнибіда) „зовсім відмовились — як пише згадуваний уже рецензент — від будь-якої політичної кваліфікації його діяльности". Вміщено в антології й твори маловідомого закарпатського письменника Олександра Митрака, що за визначенням редакторів антології ... „працював священиком". Поруч них введено до антології й таких буржуазних націоналістів, чи пак „буржуазних лібералів", як Олена Пчілка, П. Ніщинський, Володимир Самійленко, Дніпрова Чайка, Христя Алчевська, Василь Пачовський, Агатангел Кримський, Василь Щурат, ну й „реабілітований" недавно О. Олесь, який бувши „одним з наймузикальніших ліриків пошевченківської доби", в дальші роки „зазнав впливу теорії „чистого мистецтва" та націоналістичної ідеології, не сприйняв Великого Жовтня, зв'язав свою долю з українськими націоналістами та емігрував за кордон".

Атмосферою смертних камер, розстрілів і жорстоких знущань віє із третього тому антології, де поруч таких совєтських „лавреатів", як Тичина, Рильський і Бажан, надруковано вибрані поезії підсовєтських „смертників", тобто зліквідованих фізично совєтським режимом українських поетів — Вал. Поліщука, Гео Шкурупія, І. Дніпровського, І. Микитенка, Василя Бобинського, Є. Плужника, І. Кулика і ін. Про те, як, коли й за що вони погинули по совєтських тюрмах і концтаборах в біографічних довідках, надрукованих в антології, немає ні слова. Немає бо і ще довго не вистачить відваги виявити цю правду підсовєтським українцям. Цю чи не найбільш макабричну частину антології характеризує цитований уже Недзвідський такими застережливими словами: „В часи панування культу особи та порушення революційної законности щодо ряду письменників штучно було збіднено історію української літератури і зокрема поезії. З історико-літературного процесу незаслужено було викреслено цілий ряд талановитих письменників... Тепер ця (... — О. Р.) несправедливість виправлена і твори багатьох письменників знову стають „в строй".

„Строй" цей із довгого ряду порозстрілюваних і позакатовуваних українських письменників, що в останню хвилину свого життя проклинали і комунізм, і Леніна, і совєтський режим, досить несамовитий, але це совєтських борзописців і рецензентів не тривожить: вони звикли до ще гіршого! Все ж таки, якне-як, але й „направлення несправедливости" супроти „викреслених" підтверджує ще один раз правду про безоглядну екстермінацію українських культурних сил, здійснювану Москвою і виявлювану українською еміґрацією під рев протестів і обвинувачень усяких „проґресистів" і совєтофілів у ЗДА і в світі.

Вміщені в антології і твори групи письменників, що буцімто з невідомих причин перестали писати і зрезиґнували з літератури, перейшовши на іншу роботу. Між такими впорядники антології згадують Михайла Доленґа (справжнє прізвище Клоков), що виступав, як поет і літературний критик в 20-х і 30-их роках, а тепер „зосередив свою діяльність на науковому полі" і є професором ботаніки в Київському університеті, поета 20-их років Івана Щевченка, що теж покинув поезію і „працює рільником в одному з колгоспів", буковинського поета Миколу Марфієвича, що писав вірші, а тепер „викладає в Київському університеті", і Олену Журливу, що перестала писати та друкувати поезії і тепер „вчителює в школах Харкова, Дніпропетровська і Кіровограда". Як і смерть попередньо згаданої групи поетів, відхід цих і інших поетів від літератури нез'ясований ні словом. Можна тільки здогадуватися, що їм перехотілося просто „писати за хліб і за чай" і прославляти у своїх віршах тюрму.

Мало хто врятувався від розстрілу чи від повільної смерти у совєтських таборах і тюрмах... „Повернулись знову в літературу", як стверджують рецензенти, Василь Мисик, байкар Микита Годованець, Олександер Сорока (якщо це той самий поет 30-их років, про якого писали, що він був застрелений енкаведистами під час ескортування в'язнів у 1941-му році). І — все. До цього „строю" із трьох „недострілянних" упорядники не змогли зарахувати більше нікого.

Такий справжній балянс української поезії за сорок років поневолення. І тому, мабуть, надруковано так мало примірників „ювілейної" Антології української поезії. Тож навіть і в такому вигляді, як її надруковано, вона є і залишиться не „радісним підсумком", але актом обвинувачення супроти комуністичної Москви за її народовбивчу політику в Україні.

О. Р.

О. Кобець

ХВАЛА ШЕВЧЕНКОВІ

Коли б не Він, то й люди б нас не знали,
Коли б не Він, про нас не гув би світ:
В могилі забуття кістки б наші стлівали,
А до могили забур'янився б і слід...

Коли б уміли ми любити так, як Він
Любив людей і Україну рідну, —
Давно б уже злетілися з усіх сторін
У тихий рай, на Землю Заповітну.

Коли б уміли ми ненавидіть, як Він
Ненавидів сваволі й зла потвору, —
Ніколи в світі не ходили б на поклін
До гужаків — і в найскрутнішу пору.

Коли б уміли ми терпіти так, як Він
Терпів, заради Правди, люті муки, —
Були б ми вквітчані найкращими з перлин
Високої Христової науки.

Коли б уміли ми втішати так, як Він
Втішав надіями — пелюстками Любови, —
Не гули б ми сирітських немігних квилінь,
Не знали б, як ридають гірко вдови.

Коли б уміли ми молитись так, як Він
Молився непорочними устами, —
Сам Утішитель найскорботніших хвилин —
Ісус, Син Божий, був би всюди з нами!

„УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ КОЗАЦЬКИЙ АНСАМБЛЬ" У ЛОНДОНІ

Лондон. — Цей Ансамбль продовжує свої виступи в Англії. Після Лондону він виступить у Кройдоні, передмісті столиці, а потім буде в Манчестері.

Група українських робітників у Лондоні склала заяву до англійського громадянства і поширила її в Елберт Голл, де відбулися виступи танцюристів з України. Подаємо тут заяву в перекладі з англійського:

„Російський комуністичний уряд вислав український балет в Об'єднане Королівство, щоб показати британській публіці українські танці. Кожний знає, що українська народна музика одна з найбагатших у світі: Бетговен, Шопен, Ліст, Чайковський і багато інших славних композиторів використовували українські народні мелодії в своїх музичних творах.

Відомий австрійський учений Алексăндер Вайсберґ, що був у неволі комуністичної таємної поліції в Харкові на Україні, перед 2 світовою війною, так оцінює українську народну музику в своїй книзі „Обвинувачений" (Париж, 1953 р.):

„Якщо італійці відкрили велике мистецтво малярства, а німці симфонічну музику, то це були українці, що винайшли народну пісню. Мелодії в основі мелянхолійні, але чудової краси".

На жаль, музика Українського Державного Козацького Ансамблю, написана п. Іващенком та іншими, є в частині мішаниною українських мелодій і російських пісень. Російський комуністичний уряд прямує до „злиття націй", і композитори совєтської імперії мусять виконувати інструкції своїх володарів у Москві. Танцюристи Українського Державного Ансамблю талановиті і показують мистецтво високого рівня, але репертуар танців розчаровує. Замість оригінальних українських народних танців — Метелиця і інших — Ансамбль з України виконує „Колгоспну польку", щоб показати „щасливе й веселе життя" українських селян у колгоспах. Але правдою є, що українських селян примушено йти в колгоспи комуністичним терором і штучним голодом, який знищив 7 мільйонів українців в 1932/33 роках. І тепер українські селяни в колгоспах лишаються рабами комуністичної бюрократії, яка визискує трудящих.

З уваги на смутну ситуацію українського народу під владою Москви, назва — „Український Державний Козацький Ансамбль" — вносить непорозуміння: українські козаки були воїни, назва „козак" значить „вільний лицар". Тепер володарі Москви звеліли поневоленим українцям їхати в Британію для пропаґанди так званого „щасливого і веселого життя" в Україні під совєтським деспотизмом.

(Закінчення на стор. 3-ій)

К. Смовський
Генерал-хор. Армії УНР

МОЯ СЛУЖБА БАТЬКІВЩИНІ

(Спогади)

(7)

18-го листопада наш ешелон прибув до Києва. 7-ий гарматний дивізіон розмістився за Дніпром, на Слобідці. Піхота, що виїхала з Москви, маля розміститися: половина в Харкові, половина в Полтаві. Чисельний стан цих піхотних частин доходив до 7 тисяч багнетів. Мені добре відомо, що до Харкова и Полтави прибуло лише по кілька сотень, а решта поїхали або пішли додому „ділити землю". Під кінець листопада гарматний дивізіон був цілком здеморалізований і розкладений пропаґандою комуністки Бош та „совєтом солдатських депутатів", які в той час безкарно вели свою роботу в столиці України. Те ж саме, з другого боку, робили прихильники Керенського з юнкерами константинівської гарматної школи. В той час командант гарнізону полк. Оберучев, щоб задушити молоду Українську Державу, викликав з резерви російської армії донських козаків і частину Чеського Леґіону, що стояв у районі Житомира, але козаки і чехи цей наказ відмовилися виконати.

Після повороту з Москви 22 листопада я одержав від персональної управи призначення до 2-ої Піхотної Юнацької Школи (на Подолі, в Братському монастирі) на лектора артилерії. Навчання в тій школі вже провадилося три-чотири тижні. Вишкіл юнаків відбувався в дуже приспішеному темпі. Вже від 15 листопада 2-га Юнацька Школа (перша стояла на Печерську і за пару місяців мала закінчити свій вишкіл) відбувала вартову службу в Києві: охорона державної скарбниці, телеграфу, водотягу та електрівні на Подолі, а також патрулювання на передмістях. Складалася вона з трьох сотень, одна з яких щотретій день була на службі.

Симон Петлюра не погоджувався з тезою „Україна без війська", бо добре розумів, що червоні москалі посунуть на Україну за хлібом і салом, а боронити її не буде кому. Симон Петлюра кинув гасло, що всі свідомі українці-вояки, яким дорога воля батьківщини та її революційні здобутки, повинні стати до зброї. З таких вояків-патріотів і почав формуватися під його командою Кіш Гайдамаків Слобідської України.

Десь 25 січня 1918 р. на відтинку Чернігів-Бахмач муравйовські банди почали сильний наступ на вузлову стацію Бахмач. Цю стацію боронила 1-ша ім. гетьмана Богдана Хмельницького Юнацька Військова Школа в складі 4-ох сотень (по 150 юнаків). Цю подію описує командант школи сот. Аверкій Гончаренко в книжці „За Державність" (Збірник 9, стор 145 — „Бій під Крутами"). 1-ша Юнацька Школа з наказу полк. Капкана вирушила на лінію Бахмач-Конотоп 18 грудня 1917 р., коли на фронті стало критичне положення. Отаман Слобідського Коша Гайдамаків С. Петлюра приїхав 27 січня 1918 р. о год 20-ій до 2-ої Юнацької Військової Школи і, з'ясувавши ситуацію на фронті, виголосив промову і дав наказ, щоб школа негайно вирушила на фронт. Симон Петлюра своєю промовою так зворушив молоді юнацькі душі, що майже всі юнаки плакали та й старшини не могли здержатися від сліз. Коли Петлюра почав прощатися, юнаки кинулися до нього і з криком „Слава Україні!" понесли його на руках аж до автомашини.

Отже, на другий день вранці, 28 січня 2-га Юнацька Школа вирушила на товарову стацію Київ-2, де, завантажившись у товарові вагони, в пополудневих годинах виїхала в напрямку Ніжень-Крути. Коли ешелон на другий день вранці прибув на стацію Ніжень, там уже був отаман Петлюра із своїми гайдамаками. Юнацьку Школу приєднано до Коша Слобідської України як курінь Чорних Гайдамаків. Мене, як гарматчика, викликано до полк. Афанасієва, який виконував обов'язки інспектора артилерії Коша. Він мене поінформував, що по від'їзді з Києва гайдамаків, 1-ої та 2-ої Юнацьких шкіл, Студентського Куреня та Січових Стрільців, місцеві большевики під проводом жидівки Бош і „совєта солдатських депутатів", розпочали бій з Вільним Козацтвом та українськими відділами, щоб розігнати Центральну Раду й захопити владу у свої руки.

Гайдамацький Кіш мав 3-цальову батерію, а 2-га Юнацька Школа 2 гармати, — всі на плятформах імпровізованого панцерника. Полк. Афанасієв дав мені завдання за всяку ціну зорганізувати хоч одну батерію з кінним тяглом, яка могла б порушуватися обабіч залізниці. Він поінформував мене, що на стації Дарниця зібралося багато ешелонів з різних фронтів, серед яких є й українізовані, і що там я можу здобути потрібну нам артилерію. Для цієї мети приділено паротяг з вагоном-„теплушкою" і 12 юнаків, що перед тим уже служили в гарматних частинах, а також два кулемети Люїса.

Вранці 30-го січня я прибув до Дарниці і з поміччю команданта стації відшукав гарматний дивізіон. Якраз в цей час відбувався там мітинґ. Большевицькі пропаґандисти аґітували, щоб дивізіон виладувався і відкрив вогонь по „буржуазній" Центральній Раді. Я взяв слово і сказав, що з наказу отамана Петлюри цей дивізіон має негайно від'їхати на фронт Ніжень-Крути. Рівно ж наказав я стрілочникові причепити платформу з гавбицями з другого ешелону, що стояв поблизу гарматного дивізіону. Командиром дивізіону був капітан Хижний і мав біля себе кількох молодих старшин.

Мій наказ, очевидно, не сподобався багатьом з тої мітинґуючої солдатні, — вони кинулися до ешелону й почали виводити з вагонів коні і запрягати їх до возів, щоб було на чім їхати додому. Почувши галас і крик, збіглися солдати з інших ешелонів і почали грабувати майно. Тут же знову розпочався мітинґ. Сіра маса кричала: „Ми чотири роки кров проливали! Ми разом їли з одного котьолка з русским солдатом, а тепер буржуазна Рада знову жене нас на війну! Далой Центральну Раду, хай живуть крестьяни і солдати!" і т. д. У старшин дивізіону опустилися руки і вони почали висловлювати мені своє невдоволення. А військовий командант стації (забув його прізвище) зник, як роса на сонці. Хоч моє рішення було дуже ризиковне, але я рішився не відступати. Я відійшов з юнаками від ешелону кроків на 150 під лісок і сказав їм, що вони мусять точно виконувати мої накази, бо інакше та розбурхана маса нас розчавить. Я звелів юнакам вишикуватись в лаву, взяв кулемет (другий узяв один з юнаків) і, коли все було готове, крикнув до солдатні: „Негайно розходьтесь, бо будемо стріляти!" Юрба на хвилину притихла, а далі знову зчинила галас. Відважніші вже почали підходити до моєї розстрільної. Я дав наказ юнакам відкрити вогонь з рушниць (наперед ми домовились, що перший раз — догори). Солдатня відразу ж завернула назад і почала втікати попід вагонами в напрямку до залізничного двірця.

Негайно був причеплений до ешелону паротяг. Мої юнаки уставилися на плятформах, а двоє — на паротязі. Я дав наказ дивізіонові, що хто їде з ешелоном, той негайно мусить сідати. Машиністові я наказав причепити плятформи з гавбицями і їхати на Ніжень-Крути. Солдатня, що зібралася тим часом на стації, знову почали підходити до ешелону, який вже помалу виїздив на головну лінію. Тоді я дав наказ відкрити вогонь по даху двірця, але хлопці взяли занизько і кількох солдатів поранили, які зняли страшний крик, лежачи на пероні. Треба було бачити, як ті „товариші", а було їх понад тисячу, кидали мішки з військовим майном і втікали через штахети, попід вагонами — на всі сторони. Не лишилося на стації ані живої душі. Навіть залізничники й ті всі порозбігалися,

О. Кобець

ТАРАС ГРИГОРОВИЧ ШЕВЧЕНКО

(Народність у творчості поета і культ його в народі).

(1)

„Закотилося Сонце Землі Української, мої дорогі брати і сестри ...“ — такими словами 97 років тому, в ясний травневий день 1961 року, почав свою промову над важкою олов'яною труною, привезеною з далекого, чужого й непривітного Петербургу до соняшного Канева, над Дніпром, протоєрей Канівського собору о. Мицевич. Над труною - домовиною з останками Великого Співця долі і недолі українського народу, Пророка його відродження, полум'яного Борця за визволення українського народу з московської неволі, Тараса Григоровича Шевченка.

Цю промову було виголошено на панахиді, правленій на рідній померлому Землі Українській, в присутності всього населення невеличкого міста Канева, яке, на сумну звістку про прибуття дорогої труни, ніким не скликуване, масово зійшлося — від старого до малого — на берег Дніпра. Там з пароплава здіймали труну - домовину, щоб перевести й поховати останки Великого Земляка „на Україні милій, де лани ... де Дніпро ревучий ...“, згідно з його передсмертним заповітом.

І той нечуваний і несподіваний за тих умов здвиг українського населення міста Канева, і та прощальна промова о. Мицевича, виголошена українською мовою, забороненою й переслідуваною тоді московськими загарбниками, — мовою, цілковито вилученою з офіційного вжитку на Батьківщині поета, — усе це свідчило і свідчить, коли зважити всі обставини, в яких жив і поневірявся український народ у той час, — про велику, незрівняно велику популярність Тараса Шевченка в найширших масах його земляків. Свідчить про глибоку, незміренну любов українського народу до свого Великого Сина, що в безмежній відданості своєму народові, з глибокого співчуття до його страдницької долі, перший і вперше за віки так голосно і так надненно заговорив — на весь широкий світ заговорив про долю поневолених, забутих світом, гнаних, визискуваних, кривджених і зневажаних земляків своїх.

А невеличка деталь із самого процесу зустрічі домовини з дорогими останками на березі Дніпра доповнить уявлення про справді глибоку, незрівняну любов і пошану українського народу до свого, передчасно замученого, Великого Пророка.

Коли домовину з останками Т. Г. Шевченка зняли з пароплава, що приставав на острівці за кількасот метрів від твердого берега (то була весняна повінь, коли Дніпро ще не ввійшов у свої береги) та перевезли волами на чумацькій гарбі до твердого грунту, щоб везти на Чернечу гору для похорону, люди з власного почину розпрягли воли, молоді дівчата й хлопці впряглися в гарбу, і так той сумний і величний похід посувався берегом по важкій, піщаній дорозі, аж до місця, призначеного на вічне упокоєння поета.

Мало того. Поховавши дорогого небіжчика, люди — так само з власного почину — бо не було тоді, як знаємо, ані українських клюбів, ані „Просвіт“, ані, тим більше, ніяких організаційних комітетів для влаштування похоронів, не кажучи вже про те, що не було й натяку на якусь українську газету на всій широкій Україні, — люди з власного почину взялися насипати високу могилу, на зразок козацьких, густо порозкиданих по степах України, могилу, що навіки прикрасила цей благословенний куток нашої благословенної Батьківщини. Зміцнили ту високу могилу, обіклавши дерном поставили хреста. Щоб насипати ту могилу-гору, сотні й сотні людей доброхіть працювали тижнями, доносячи землю мішками, торбами, в хусточках і в пеленах із найближчих ярів та переярків.

І коли ми сьогодні запитаємо себе, звідки така популярність, звідки така любов і пошана українського народу до Тараса Шевченка, і то справді народу — найширших мас його — то мусимо відповісти, не вдаючися в дальші міркування, що вся таємниця тієї незрівняної популярности Шевченка й любови до нього народу полягає, насамперед, у глибокій і щирій НАРОДНОСТІ всієї творчости пета.

Народившися в убогій родині українського селянина-кріпака, переживши справді тяжке і безрадісне дитинство, Тарас Григорович іще з дитячих літ усмоктав у себе живий дух свого оточення, а, щасливим збігом обставин, вихопившися з кріпацької неволі, поніс у широкий світ із собою частку невмирущої душі українського народу з її замилуванням до високих ідеалів Краси, Добра і Справедливости, з її вразливим відчуттям кривди та насильства дужчого над слабішим, з її невгасимим запереченням зла в усіх його проявах між людьми на землі.

І в усіх своїх творах, починаючи від перших, опублікованих у збірнику „Ластівка“, поем „Причинна“ („Реве та стогне Дніпр широкий...“) і „На вічну пам'ять Котляревському“, та опублікованих у першому „Кобзарі“ його, що містив тільки вісім, порівняно невеликих, поем, Тарас Шевченко заговорив до свого народу не тільки рідною йому, його матірною мовою, а й заговорив і заспівав, як говорив і співав далі все своє життя, тільки про речі і справи дійсно рідні, справді близькі і через те зрозумілі народові. Співав про славну минувшину українського народу, про споконвічну, безперестанну боротьбу славетних предків за волю і кращу долю українського народу, про сліпого кобзаря — провідника духового, про героїчне козацтво, що навіки вкрило себе невмирущою славою, про матір-удовицю, про трагічну долю дівчини - покритки, скривдженої москалем, про незмірenну красу української природи, про велич душі свого народу — кривдженого, поневоленого, але непокореного і непокоримого.

І це діяло. Це впливало. Слова невмирущих його творів-пісень — то щирі і лагідні, то буряно-грізні, погрозливі чи докірливі, то саркастично-нищівні, коли йшлося про коронованих і некоронованих гнобителів його доброго й лагідного нароку, — усі ці слова - перлини широкими хвилями розкочувались по всіх закутках Української Землі, до глибин душі зворушували читачів і слухачів читаного, будили приспані почуття гідности, самоповаги в народі, викликали замилування до славетних часів минулого, розбуджували свідомість і прояснювали, або наново творили ідеали, кликали — вставати, кайдани порвати ...

(Далі буде).

„УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ КОЗАЦЬКИЙ АНСАМБЛЬ“ У ЛОНДОНІ

(Закінчення зі стор. 2-ої).

Чому не можуть знамениті українські співці приїхати з Києва, Харкова і Одеси в Лондон? Московські володарі посилають Московський Художественний Театр і визначних російських мистців, як Рождественський і Безродний, балерину Уланову і дак далі, але українське мистецтво має бути представлене „совєтизованою“ музикою і танцями Українського Державного Козацького Ансамблю. Це приклад так званої рівности між націями, поневоленими Москвою. Всі народи в СССР рівні, але „старший брат“ „рівніший“.

Слово „рівніший“ взято з відомої сатири англійського письменника Джорджа Оруелла, який висміяв большевицьку систему гноблення.

Москві вдалася пропаґанда через Український Ансамбль, бо глядачі і навіть музичні та балетні критики, бачивши, як учасники цього ансамблю витанцьовують танці „старшого брата“, вирішили, що Україна і Росія — „все одно“. Найбільш поширений і поважний тижневик „Обсервер“ у Лондоні пером свого критика Бленда 23 лютого похвалив Український Державний Ансамбль і додав, що ця мистецька дружина „свідчить ще раз, що в абсолютній здібності до танцю росіяни спроможні перемогти кожного“.

Так за українські танці славу здобуває „старший брат“. На те й послано Ансамбль за за кордон“.

П. А.

● **У Віченца в Італії** американський „джіп“ з трьома вояками вискочив на тротуар і забив трьох дітей. Італійська поліція, заарештувавши вояків, передала їх американській військовій поліції. Вони стануть перед судом.

● **У Вюрцбурґу, в Західній Німеччині**, втекло з в'язниці вісім осіб. Щасливим для них випадком на дорозі біля в'язниці стояло авто шефа місцевої поліції. Вони втекли ним, ще поки у в'язниці вдарено на сполох.

З наших буднів

„ХУСТИНА“ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Марiянна напівсидить, напівлежить на підлозі слухає музику з радіопатефона, а при тому вивчає напам'ять з „Кобзаря“ — „Нащо мені чорні брови“. Коло неї, на підлозі, торбина сушених картопель і пляшчина „кока-колі“. Часдо-часу перериває науку і гукає на всі чотири кімнати:

— Маaa!

— Чого тобі там? Горить десь? — питає мама з сусідньої кімнати.

— Що то значить — „од вітру линяють?“

Мама тлумачить, як може і як уміє, красу Шевченкової мови, а доня, тим часом, схрупала жмінку сухокартоплин, попила содою і далі бубнить „Нащо мені чорні брови“.

Ця морока з чорними бровами постигла Марiянну не в Школі Українознавства, а в пластовому гуртку: до роковин Шевченка веліла сестричка всім новачкам вивчити напам'ять якийсь вірш із „Кобзаря“ і то не такий, що його всі знають, наприклад. „Заповіт“, „Учітеся“ чи „Мені тринадцятий минало“, але якийсь такий, найменше знаний. Марiянна вибрала „Нащо мені чорні брови“, може й тому, що сама була вродлива чорнявка.

Дзвінок! — і бистрі, швиденькі кроки по сходах. До кімнати влетіла ракетою її сердечна подруга, Леся.

— Гай!

І бебехнула коло Марiянни на підлогу.

— Ну, що? Ти вже навчилася?

— Та ще ні. Якось тяжко йде. Ти розумієш — нічого в голову не лізе то українськи!

— Слухай, позич мені на сьогодні „Кобзаря“! Я тебе дуже прошу. Наля обіцяла позичити і не принесла ... А я ще ні словечка не вмію!

— Гм, я знаю?.. Хіба спитаю мами, чи можна.

Мама Марiянни якраз була в кімнаті і прислухалася до їхньої розмови. І здивовано спитала Лесю:

— А ти не маєш свого „Кобзаря?“

— Не маю, пані добродійко.

— Ну, а у вас, в хаті, немає?

— Ні, пані добродійко, — шепнула дівчина і спаленіла.

— Дивно. „Кобзар“ — це наша настільна книга і повинна знаходитись в кожному українському домі. Чому ж тато не купить?

Леся ще дужче зарум'янилась ...

— Я не знаю, прошу пані ... Татко передплатив недавно американську Енсайклопідію в двадцяти томах. Це дуже дорога книга і татко тепер сплачує ...

— Американська Енциклопедія це гарна і потрібна книга, — сказала лагідно мама, — але я гадаю, що Шевченко також повинен бути у вашій бібліотеці. Прошу це сказати мамі і таткові, добре? Не гнівайся, дитинко, але „Кобзаря“ не дістанеш.

— Дякую! .. До побачення! — скрикнула крізь сльози Леся і вибігла з кімнати.

Під вечір Марiянна задзвонила до подруги. І вела з нею таку інтимну розмову:

— То ти, Леська? .. Та чого плачеш, дурна? Хіба ти винна, що тато не купив „Кобзаря?“. Слухай, що ти вибрала? .. „Хустину?“ Цілу? .. О, мама мія! Добре, я тобі цю „Хустину“ перепишу і завтра принесу на сходини. Окей? .. Зафундуєш кіно. Бай-бай!

Так бідна Леся вивчила напам'ять „Хустину“.

Ікер.